

CZU: 378.141:371.132:37.015.3

PREGĂTIREA STUDENȚILOR ÎN VEDEREA FORMĂRII COMPETENȚEI DE CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ

Valeria PASCARU-GONCEAR

Universitatea de Stat din Moldova

Experiența mai multor țări indică asupra faptului că introducerea activităților de consiliere psihopedagogică realizate de profesori sau grupuri de profesori, specialiști în depășirea și rezolvarea problemelor educaționale, nu doar facilitează activitatea cadrelor didactice, dar și îmbunătățește procesul instructiv-educativ. Deoarece consilierea psihopedagogică este realizată în special de către cadrele didactice în școală, în scopul asigurării unui nivel optim al procesului de pregătire al studenților, viitoare cadre didactice, competente a desfășura activități de consiliere psihopedagogică, instituțiile de învățământ superior propun programe și activități multidimensionale.

Formarea studenților este un proces prin care se asigură calitatea educației, pe parcursul căruia candidații dobândesc cunoștințe teoretice și își formează abilități practice necesare desfășurării activității lor. Însă, oricât de multe cunoștințe în domeniu ar avea studentul, dacă el nu dispune de abilități practice de soluționare optimă a problemelor de învățare, calitatea și eficiența muncii acestuia lasă de dorit. Deci, transpunerea în practică a cunoștințelor de specialitate ține de calitățile personale ale individului. Aceste calități capătă contururi și se structurează într-un stil specific în procesul de formare/dezvoltare a competenței de consiliere psihopedagogică.

Cuvinte-cheie: *competență de consiliere psihopedagogică, cadru didactic, cunoștințe, abilități, atitudini, performanțe, autocunoaștere, autocercetare, imagine de sine, metodologie de formare a competenței de consiliere psihopedagogică.*

PREPARING STUDENTS TO TRAINING PSYCHO-PEDAGOGICAL SKILLS

The experience of many countries indicates that the introduction of psycho-pedagogical activities carried out by teachers or groups of teachers and specialists in overcoming educational problem solving, not only facilitates the work of teachers, but also improves the educational process. Because counseling psycho is mainly driven by teachers in schools in order to ensure an optimal level of training process of students, future teachers competent to conduct psycho-pedagogical, higher education institutions offer programs and Ativ multidimensional.

Training of students is a process that ensures the quality of education, during which candidates acquire theoretical and practical knowledge necessary to conduct their business. But however many student knowledge in the field would have, if he lacks practical skills of problem-solving learning, quality and efficiency of its work is poor. So, the implementation of specialized knowledge related to the personal qualities of the individual. These qualities are conceded and is structured in a specific style in the training/development of psycho-pedagogical competence.

Keywords: *pedagogical competence of counseling, teaching, knowledge, skills, attitudes, performance, self-knowledge, autocercetare, self-esteem, competence formation methodology counseling psihopedagogică.*

Introducere

Pregătirea resurselor umane pentru o societate flexibilă presupune o abordare sistemică-integratoare, în cadrul căreia pentru fiecare etapă a formării profesionale să se asigure competențe și abilități specifice nivelului dorit de pregătire, precum și adaptarea continuă la evoluția cunoașterii. Universitățile joacă un rol-cheie asigurând cea mai importantă componentă a societății bazate pe cunoaștere – resursa umană înalt calificată.

Formarea competenței de consiliere psihopedagogică la studenți presupune asimilarea unor repere teoretice și aplicative, implică dezvoltarea unor atitudini și abilități fundamentale fără de care activitatea consilierii nu poate duce la efectele conturate de finalitățile educației. De asemenea, este necesară asumarea de către acesta a respectării unui sistem de valori și a unui cod deontologic. Pedagogului îi revin responsabilități sporite în ceea ce privește asigurarea securității fizice și psihice a elevilor și realizarea unor activități care să determine schimbări evolutive, adaptative și inovatoare ale acestora. Necesitatea consilierii psihopedagogice în spațiile unităților de învățământ este justificată și, poate, în câțiva ani, toți cei angrenați în acest proces se vor convinge și vor acționa întru susținerea ideii pentru dezvoltarea la cadrele didactice a competenței de consiliere psihopedagogică.

Astfel, apare necesitatea cercetării acestui aspect și a importanței fundamentării științifice și metodologice a procesului de formare a competenței de consiliere psihopedagogică. Nu este suficient să prezentăm o teorie

sau să implementăm tehnici de consiliere. Avem nevoie de cercetări și studii de caz pentru analiza cantitativă și, mai ales, calitativă a metodelor și tehnicilor propuse.

Procesul de pregătire a studenților, viitoare cadre didactice, în vederea formării competenței de consiliere psihopedagogică presupune asimilarea unor repere teoretice și aplicative, implică dezvoltarea unor atitudini și abilități fundamentale fără de care viitoarea lor activitate nu poate duce la efectele conturate de finalitățile educației. De asemenea, este necesar ca aceștia să-și asume respectarea unui sistem de valori și a unui cod deontologic.

Abordarea problemei

Analizând opiniile cercetătorilor în domeniu, am elucidat profilul profesional al profesorului cu competență de consiliere psihopedagogică ținând cont de pregătirea lui profesională și de calitățile sale de personalitate. Astfel, potrivit lui L.Patterson și Sh.Einsberg, consilierii eficienți cu rezultate bune în activitate sunt acei care:

- cunosc bine psihologia personalității;
- înțeleg comportamentul clienților;
- gândesc sistemic;
- știu să identifice patternurile comportamentale ale clienților, precum și să acționeze în direcția modificării acestora atunci când este necesar;
- sunt pricepuți în a-i ajuta pe alții, relaționează empatic;
- inspiră clienților sentimente de încredere;
- își iubesc și respectă meseria,
- își conștientizează propriile limite și competențe dovedind o bună cunoaștere de sine [1, p.45].

Iolanda Mitrofan în cercetările sale pune accent pe un set de cunoștințe indispensabile consilierului psihopedagog:

- cunoașterea principalelor etape ale dezvoltării umane;
- cunoașterea problematicii familiei și a riscului de a deveni înlocuitor al părinților;
- cunoașterea sistemului de valori al copiilor și adolescenților;
- cunoașterea rețelei de stat și de organizații neguvernamentale;
- cunoașterea principalelor reglementări privind protecția copilului [2, p.43].

Referindu-se la calitățile personale ale consilierului psihopedagog, autorii susțin că autenticitatea este una dintre calitățile de bază în formarea competenței de consiliere psihopedagogică. I.Mitrofan menționează că tocmai prin autenticitate consilierul poate să ajungă la problemele consiliaților. Astfel că dacă fiind doar experți, teoreticieni și abandonăm propriile reacții, valori și propriul sine, rezultatul va fi o consiliere seacă și ineficientă [3].

Rezultatele consilierii psihopedagogice depind foarte mult de personalitatea consilierului și de autoritatea pe care acesta o are asupra consiliațului. O personalitate puternică este acel care are o imagine de sine bună formată în procesul autocunoașterii și autoactualizării.

Sintetizând afirmațiile lui J.J Muro și T. Kottman, putem constata că competența de consiliere psihopedagogică asigură succesul activității de consiliere psihopedagogică și constă dintr-o îmbinare a cunoștințelor și abilităților dobândite în procesul formării profesionale a cadrelor didactice și a calităților personale focalizate pe diverse aspecte ale relaționării consilierului:

- a) *Cu realitatea în care trăiesc*: Percepe și evaluează evenimentele; este orientat spre oameni mai mult decât spre lucruri;
- b) *Cu oamenii*: are o atitudine pozitivă și încredere în oameni și potențialul lor.
- c) *Cu sine însuși*: autenticitate, încredere în sine, optimism, autocunoaștere.
- d) *Cu scopurile propuse*: altruism, orientat spre evoluția personalității și valorificarea potențialului existent [4].

Din cele relatate mai sus deducem necesitatea valorificării anumitor cunoștințe, abilități și trăsături de personalitate esențiale cu rol fundamental în formarea competenței de consiliere psihopedagogică: cunoașterea psihologiei, psihologiei personalității, psihologiei dezvoltării, abilități de aplicare a metodelor necesare pentru identificarea și modificarea comportamentelor greșite și calități personale, cum ar fi: empatia, autocunoașterea, respectul, gândirea pozitivă, toleranța ș.a. Dată fiind complexitatea sarcinilor pe care trebuie să le îndeplinească cadrul didactic, formarea competenței de consiliere psihopedagogice este indispensabilă, iar aceasta presupune o pregătire profesională intensă. Cercetătoarea A.Baban consideră că competența de consiliere psihopedagogică încorporează asimilarea unor repere teoretice și aplicative, precum și dezvoltarea

unor abilități și atitudini fundamentale care pot fi numite componente ale competenței de consiliere psihopedagogică [5, p.24].

Deci, competența de consiliere psihopedagogică vizează cunoștințe în domeniu, abilități de prevenire și soluționare a problemelor, dezvoltare personală și respectarea unor standarde etice.

Într-o viziune proprie, competența de consiliere psihopedagogică este măsurată și apreciată prin numărul, calitatea și eficacitatea implicațiilor consilierului în vederea depășirii/soluționării problemelor cu care se confruntă consiliatul și a calității resemnificării, adică a *recadrajului*. Recadrajul este definit prin capacitatea individului de a redefini evenimentul stresant, astfel încât să fie mai ușor de suportat sau depășit. Dacă prin activitatea lor aceștia demonstrează că dețin cunoștințele și abilitățile necesare, manifestând atitudini corecte față de consiliați și de situațiile concrete, atunci încrederea publică în competența acestora crește.

Alt model al componentelor competenței de consiliere psihopedagogică propune V.I. Alioșnikova. Cercetătoarea propune unele componente ale competenței consilierului psihopedagog care se referă la cele ce vizează personalitatea consilierului, altele care determină performanțele profesionale ale consilierului [apud 6, p.124]:

Tabel

Componentele competenței de consiliere psihopedagogică după V.I. Alioșnikova

Personalitatea consilierului să fie (atitudini)	Performanțele profesionale ale consilierului	
	să cunoască (cunoștințe)	să poată face (abilități)
<ul style="list-style-type: none"> • Gândire creativă; • Aptitudini de comunicare; • Maturitate psihologică; • Sănătate fizică și spirituală; • Echilibru și încredere în sine; • Capacitatea de autodezvoltare, autoactualizare, autodisciplinare și autoorganizare; • Spirit autocritic; • Etică profesională. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teoriile, practicile și metodele de management; • Proceduri de ținere a evidenței; • Sisteme de prelucrare a informației; • Tehnologii informaționale moderne; • Bazele consilierii; • Metodele de consiliere psihopedagogică; • Factorii ce pot influența rezultatele consilierii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Să identifice și să rezolve problemele; • Să ia hotărâri; • Să însușească, să transmită cunoștințe; • Să stimuleze pentru muncă creativă; • Să formeze echipe eficiente de lucru; • Să valorifice și să-și îmbogățească propria experiență profesională; • Să participe la elaborarea și aplicarea strategiilor de consiliere psihopedagogică în instituție.

Deși cunoștințele teoretice, competențele metodologice și practice sunt foarte importante, una dintre cele mai importante condiții pentru formarea competenței de consiliere psihopedagogică este cea de a se cunoaște pe sine însuși. Gradul de autocunoaștere și imaginea de sine se exteriorizează în comportamentul consilierului psihopedagog nu doar în procesul activității sale, ci și în felul în care face față situațiilor noi, în modul în care reacționează și interacționează cu cei din jur. Deci, autocunoașterea și imaginea de sine a consilierului psihopedagog sunt o premisă pentru formarea atitudinilor necesare.

După cum am menționat anterior, pentru a forma competența de consiliere psihopedagogică este nevoie de abilități. Cercetătorii E.Ivey și N.Gluckstern propun două categorii de abilități, numindu-le deprinderi fundamentale de asistare și deprinderi și strategii fundamentale de influențare [7, p.11]. Deprinderile fundamentale de asistare sunt de bază pentru procesul de acordare de sprijin. Deprinderile fundamentale de influențare se focalizează pe capacitatea de a produce schimbarea.

Bazele pregătirii pedagogice a studenților, viitoare cadre didactice, se realizează în instituțiile de învățământ superior. Analizând planul de învățământ, constatăm că pregătirea universitară de bază se realizează printr-o curriculă care include domeniul psihologiei și al științelor educației, care pot fi considerate drept premise pentru formarea competenței de consiliere psihopedagogică. *Metodologia de formare a competenței de consiliere psihopedagogică* completează achizițiile dobândite cu celelalte repere de ordin teoretic, aplicativ și atitudinal indispensabile pentru dezvoltarea și consolidarea competenței de consiliere psihopedagogică. Dacă la nivelul pregătirii universitare de bază accentul cade pe însușirea unor cunoștințe generale în domeniile menționate, metodologia de formare a competenței de consiliere psihopedagogică are drept scop dobândirea/dezvoltarea unor cunoștințe, abilități și atitudini specifice necesare pentru o relaționare optimă cu elevii, în

care primii acordă sprijin, ajutor și îndrumare în mod profesionist celor din urmă, asumându-și anumite responsabilități de natură deontologică și morală.

Deci, formarea competenței de consiliere psihopedagogică este poziționată pe teoriile generale ale activității de consiliere psihopedagogice. Procesul de instruire, de formare profesională cu componentele sale reprezintă baza formării competenței de consiliere psihopedagogică.

1. Manifestarea abilităților de comunicare cu implicarea termenilor psihopedagogici.
2. Proiectarea activităților cu elemente de cercetare, care să includă metode psihopedagogice.
3. Elaborarea strategiilor creative pentru soluționarea problemelor psihopedagogice.
4. Valorificarea oportunităților de dezvoltare personală și integrare socioprofesională reușită.

Având ca bază aspectele teoretice și praxiologice abordate, menționăm că, potrivit lui I.Al. Dumitru [8], consilierea psihopedagogică are două dimensiuni esențiale, aflate în relație de interdependență – *dimensiunea psihologică* și *dimensiunea pedagogică* care vizează integritatea celor trei niveluri ale competenței: cunoștințe, abilități, atitudini.

1. Nivelul cunoștințelor – presupune cunoștințele obținute de studenți, necesare în activitatea de consiliere psihopedagogică.
2. Nivelul abilităților – abilități practice de utilizare a cunoștințelor, capacitățile de aplicare a metodelor și tehnicilor pentru rezolvarea sarcinilor.
3. Nivelul atitudinilor – vizează atitudinile, valorile și motivațiile pozitive ale studenților privind oferirea consilierii psihopedagogice și realizarea eficientă a acestor activități.

Ținând cont de specificul activităților de consiliere psihopedagogică, am elaborat structura bidimensională a competenței de consiliere psihopedagogică. Astfel, structura bidimensională a competenței de consiliere psihopedagogică presupune interconexiunea dintre dimensiunea pedagogică și dimensiunea psihologică și integrează cunoștințe, abilități și atitudini formate prin studierea disciplinelor din cadrul modulului psihopedagogic de care beneficiază studenții în perioada studiilor la universitate, care sunt consolidate și completate prin aplicarea *Metodologiei de formare a competenței de consiliere psihopedagogică*. Aceasta reprezintă o construcție teoretico-metodologică ce include identificarea, aprecierea, analiza și dezvoltarea competențelor personale. Metodologia respectivă constituie un ciclu continuu care, prin utilizarea diferitelor metode, forme, mijloace de învățare, are drept rezultat avansarea performanței și formarea competenței de consiliere psihopedagogică. Performanțele vizează comportamente și trăsături însușite de către studenți în urma aplicării metodologiei respective, și anume: cunoștințe referitoare la activitatea de consiliere psihopedagogică, abilități necesare consilierului psihopedagog, valori personale și imagine de sine și atitudini vis-à-vis de procesul de consiliere și personalitatea consiliaților. Activitatea de învățare trebuie să înceapă de la un volum – suport de cunoștințe care, selectate și corelate între ele, vor fundamenta instruirea ulterioară la un nivel mai avansat, asigurând studenților dezvoltarea competenței de consiliere psihopedagogică.

Potrivit metodologiei, formarea competenței de consiliere psihopedagogică se întemeiază pe conceptul de dezvoltare cumulativă a nivelului de competență la studenți. Nivelul de competență vizat prin programele și activitățile respective este evaluat în funcție de capacitatea studenților de a:

- a) mobiliza, a combina și a utiliza în mod autonom capacitățile de cunoaștere, abilitățile și atitudinile proprii în acord cu nevoile de educație;
- b) face față schimbării și situațiilor complexe.

Referitor la strategiile de formare, abordările tematice, metodele și tehnicile utilizate în cadrul metodologiei de formare a competenței de consiliere psihopedagogică, ele sunt cu precădere de tip aplicativ și interactiv, vizând atât maniera de prezentare și gestionare a conținuturilor, cât și exersarea, realizarea practică a activităților, valorificarea disponibilităților personale și cumularea de cunoștințe, abilități și atitudini. Astfel, cele mai utilizate metode sunt jocul de rol, studiul de caz, problematizarea, simularea, exercițiile de reflecție, precum și o varietate de tehnici de învățare-dezvoltare experiențiale care solicită implicarea activă a studenților pe parcursul activităților. Ca și forme de activitate, menționăm importanța lucrului în echipă, în perechi și individual. Evaluarea finală este realizată prin susținerea unei activități de consiliere și prin rezolvare de sarcini în baza unui studiu de caz, probe care demonstrează obținerea performanțelor la nivelul celor trei dimensiuni ale competenței: cognitivă, acțională și atitudinală.

În urma aplicării metodologiei de formare a competenței de consiliere psihopedagogică la studenți, s-a demonstrat:

- corelația dintre componenta psihologică și pedagogică în formarea competenței de consiliere psihopedagogică la studenți;
- interdependența dintre activitățile didactice și de autoformare, realizate în cadrul stagiului de practică pedagogică a studenților, în formarea competenței de consiliere psihopedagogică;
- funcționalitatea competenței de consiliere psihopedagogică formate la studenți în procesul educațional real.

Concluzii

Viitoarelor cadre didactice le este necesară competența de consiliere psihopedagogică. Studenții trebuie să fie decizi în privința acțiunilor pe care trebuie să le întreprindă în procesul activității de consiliere psihopedagogică, inclusiv să decidă asupra metodelor și tehnicilor pe care le vor aplica într-un caz sau altul. Indiferent de multitudinea de strategii studiate, orice persoană va decide în privința stilului propriu de consiliere și acelor elemente pe care le va selecta și le va utiliza în practică.

Modificarea unor comportamente în baza restructurării cunoștințelor, atitudinilor și abilităților studenților cu scopul formării competenței de consiliere psihopedagogică ar trebui susținută printr-un continuum profesional care include: formarea inițială, integrarea în profesie și formarea continuă.

Referințe:

1. PATTERSON, C.H. Do we need multicultural counseling competencies. In: *Journal of Mental Health Counseling*. Volume 26. Number 1, January 2004, p.67-73.
2. MITROFAN, N. *Aptitudinea pedagogică*. București: Editura Academiei, 1988. 216 p.
3. MITROFAN, I. *Psihoterapia experiențială*. București: Infomedica, 1997. 359 p.
4. ZUNKER, V.G. *Career counseling: Applied concepts of life planning*. Counseling (6th ed.). Michigan: Brooks/Cole-Thomson Learning, 2002. 668 p.
5. BĂBAN, A. *Consiliere educațională. Ghid metodic pentru orele de dirigenție și consiliere*. Cluj-Napoca: Ardealul, 2009. 307 p.
6. ПЕВЗНЕР, М.Н., ЗАЙЧЕНКО, О.М. *Научно-методическое сопровождение персонала школы: педагогическое консультирование и супервизия*. Монография. Великий Новгород: НовГУ им. Ярослава Мудрого; Институт образовательного маркетинга и кадровых ресурсов, 2002.
7. IVEY, A.E., GLUCSTERN, N., BRADFORD, M. *Abilitățile consilierului – abordare din perspectiva microconsilierii*. Cluj-Napoca: Risoprint, 1999. 201 p.
8. DUMITRU, I.A.I. *Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice*. Iași: Polirom, 2008. 332 p.

Prezentat la 22.06.2016